

Glina, ove ulice, ovaj trg, ona zgrada podignuta na temeljima pravoslavne crkve, groblje, možda neke masovne grobnice u okolici, sveto je mjesto, "Mjesto memorije", mjesto koje treba čuvati i pamtiti, ali pamtiti na zdrav način.

"Sveta mjesta" povezana su s obilježjima vjere, zavjeta, hodočašća. Valjalo bi da mjesto crkve Presvete Bogorodice u Glini dobije značenje koje zaslužuje - u svijesti i u povijesti.

Prije i poslije zločina koji se dogodio u toj crkvi i njezinu okružju od svibnja do kraja kolovoza 1941. stradali su diljem Banije i Korduna mnogobrojni građani srpske nacionalnosti i pravoslavne vjere - u mjestima Veljun i Blagaj, u selu Prekopa na predjelu zvanom Čukljin Ank, u šikari Latinovo, u šumi Kobiljača kod Bučuce, u Gornjim i Doljnim Jamama, u Doljncima, u Gori i Župi, u Ravnom i Maji, Viduševcu, i Topuskom te, avaj, još ponegdje, kako nas je jednom podsjetio književnik Predrag Matvejević koji bi bio sa nama da nije bolestan.

Slovenski pjesnik Edvard Kocbek prošao je ovim krajem, kao partizan, više od dvije godine nakon prvih pokolja, nastojeći stići do Jajca, na zasjedanje AVNOJ-a. Angažirani kršćanin, katolik i personalist po vjeri i uvjerenju, bio je užasnut prizorom s kojim se suočio. Zapisao je u

knjizi kojoj je naslov "Slovensko poslanstvo": "Kakva strašna atmosfera! Na sve strane mirišu oganj i krv.

Posvuda, bez kraja i konca... Zlo nećemo uništiti ako uništimo samo krivca, uništiti ćemo ga istom kada ograničimo zlo u sebi samima...

Kada Srbin zna gdje leži mrtav Hrvat, i Hrvat to ne želi kazati, to je zlo. Kada Hrvat ponižava Srbina jer mu niječe pravo na spomen i na pamćenje, jer ne želi da se obnove ploče s imenima ubijenih, to je isto zlo, veliko zlo.

"Tu se nisu klali samo Srbi i Hrvati, nego i katolici i pravoslavci, kršćani jedni i drugi. Od kršćanstva smo još uvijek daleko" - tako je svjedočio jedan od najznačajnijih kršćanskih pjesnika tadašnje Evrope, Edvard Kocbek, koji se opredijelio, kao i mi koji smo se okupili u Antifašističkoj ligi Republike Hrvatske, za otpor bilo kakvom obliku fašizma.

A narodna pjesma, koja je u našim nesretnim prilikama nosila u sebi i historiju i memoriju, oglasila se poznatom tužbalicom, koju slovenski bard navodi u svojim sjećanjima, zapisuje u spomenutoj knjizi:

"Na Kordunu grob do

groba,

traži majka sina svoga"...

Vratimo se temeljima crkve Svete Bogorodice, u kojoj i kraj koje je izvršen nezamisliv zločin.

Njegovi su razmjeri ponekad umanjivani, ponekad uveličavani, datumi su se pomicali u raznim

prilikama nakon Drugoga svjetskog rata, samo mjesto se osporavalo, brojke ubijenih su se u različitim izvorima mijenjali - ali zločinački karakter događaja ne može se pritom zanijekati ni umanjiti.

Svjedočenje Hilmije Berberovića, muslimana koji je dezertirao iz ustaške vojske i prešao na stranu partizana, spominje čak tri tisuće žrtava dovođenih u kratkom razdoblju ne samo iz Gline nego i iz susjednih mjesta, poklanih: "klanje je počinjalo navečer u 22 sata i trajalo do 2 sata ujutro, i tako 6 dana".

U samoj crkvi Presvete Bogorodice preživio je mladić po imenu Ljuban Jednak. Nađen je, kako sam tvrdi: "sav krvav, ranjen, glave razbijene, zguljene". Nije više mogao sebi predočiti koliko je trajala glinska "Bartolomejska noć" - za njega cijeli život. U takvim okolnostima jučer i danas lako se pretvore jedno u drugo te poistovjete.

Razlike u navođenju datuma i mjestu nesreće ne mogu umanjiti niti pogotovo izbrisati nesreću samu. A nesreća je golema.

Nema dvojbe da su se u Glini dogodili zločini i da su povezani s mjestom Prekopa i s crkvom Presvete Bogorodice. Najprije je, između 12. i 13. svibnja 1941. ubijeno "više od 300, manje od 400" Srba, tvrdi Slavko Goldstein, autor knjige "1941. godina koja se vraća", koji je tragično izgubio oca, Židova, u jamama susjednoga Jadovna. Koncem srpnja i početkom kolovoza će biti ubijeno najmanje tisuću, možda i par tisuća Srba.

Neki istraživači tvrde da je glinska crkva služila prije svega kao zatvor - da su u njoj zatvarane buduće žrtve i iz nje izvođene na okolna stratišta, gdje su ubijane kamama i kuršumima. Na vrhu zvonika, kraj samoga križa, ustrijeljena su mecima trojica zatvorenika koji su se propinjali uvis tražeći spas.

Čuli smo ne tako davno kako se iz gradske vlasti temeljito umanjivao pa i nje kao zločin. Osvetnički, na račun Hrvata koji su stradali tijekom pobune od 1991. do 1995.

Naravno, i mi tražimo istinu o tim žrtvama. Govorim vam kao netko tko je bio hrvatski branitelj

1991. i koji je u Domovinskome ratu izgubio brata koji se do danas vodi kao nestalog hrvatskog branitelja. I ja želim istinu o mome bratu. Moja majka želi istinu.

Ali to što tražimo istinu za jedne ne smije nam dati pravo da drugima niječemo pravo na njihov dio istine. Znam i to da je puno lakše doći iz Zagreba do Gline i kazati nekoliko riječi nego li živjeti u Glini, oko Gline, pod strašnim teretom povijesti i mržnje koja pritišće ovaj kraj.

Ovdje su se dogodile genocidne radnje koje su imale za cilj brisanje Srba sa ovoga prostora i ne samo sa ovih krajeva. Ovdje su u posljednjem ratu stradali i Hrvati.

Zato nam je potreban dijalog a dijalog se mora temeljiti na istini. Na istinu kakvu je prije tjedan dana, boraveći u Izraelu, konačno priznala predsjednica Kolinda Grabar-Kitarović koja je rekla, citiram:

"Ustaški režim nije bio odraz istinskih želja hrvatskog naroda za neovisnom državom. Nažalost, manipulirali su željom hrvatskog naroda za neovisnošću", rekla je Predsjednica i istaknula da je velik dio hrvatskog naroda bio dio antifašističkog pokreta otpora.

"Bio je to velik pokret, jedan od proporcionalno najvećih pokreta otpora u Drugom svjetskom ratu", kazala je gospođa Grabar – Kitarović i dodala da je obol antifašizmu dala i njezina obitelj.

"Zahvalna sam onima koji su nas stavili na pravu stranu povijesti. Sadašnja Republika Hrvatska utemeljena je na antifašizmu i na Domovinskom ratu", kazala je Predsjednica.

Nažalost, taj govor nije objavljen na web stranici hrvatske predsjednice i moramo se nadati kako ona zaista stoji iza onoga što je rekla prije tjedan dana u Izraelu.

Riječi hrvatske predsjednice obavezuju, ne samo nju, nego obavezuju svakoga u Hrvatskoj: obavezuju branitelje, obavezuju članove gradske vlasti u Glini, obavezuju i katolike i pravoslavne, i vjernike i nevjernike, obavezuju i staro i mlado.

Ja nisam danas samo predstavnik Antifašističke lige, netko tko je bio na putu da postane svećenik, zatim branitelj, ljudskopravaški aktivist ili danas novinar. Ja danas želim kazati nešto kao kršćanin koji istodobno grli i katolike i pravoslavne jer ja među njima ne pravim razlike: Isus Krist ih ne pravi, Bog ih ne pravi.

Želim vas ohrabriti, ali želim upozoriti one koji će nas kritizirati i to riječima pape Ivana Pavla II. na misi na zagrebačkom Hipodromu, u Zagrebu, 11. rujna 1994.

Citiram svetog Ivana Pavla II.:

"Narodi ovih krajeva međusobno su se kroz stoljeća prihvaćali, ostvarivali su mnogovrsne razmjene u području umjetnosti, jezika, pisma, kulturnoga narodnog blaga. Zar nije zajedničko bogatstvo i tradicija vjerske snošljivosti, koja se održala kroz gotovo jedno tisućljeće, pa i kroz vrlo tamna razdoblja povijesti? Ne, ne može se vjeri pripisivati fenomen nacionalističkih netrpeljivosti koje haraju ovim krajevima!

To vrijedi ne samo za kršćane različitih crkvenih pripadnosti, koje Bog danas poziva na posebno zalaganje da se postigne puno zajedništvo, nego i za vjernike drugih vjeroispovijesti, posebno za muslimane, koji su znakovito prisutni na Balkanu. Svi su oni pozvani ostvariti civiliziran suživot, u međusobnom poštovanju....

U ovim krajevima danas stavljenim na toliku kušnju, vjera mora ponovno postati snaga koja ujedinjuje i daje dobre plodove, poput rijeka koje protječu ovim zemljama. Kao Sava, koja izvire u Sloveniji, protječe vašom domovinom, nastavlja uz hrvatsku i bosansko-hercegovačku granicu te u Srbiji utječe u Dunav. Dunav je druga velika rijeka koja povezuje hrvatsku i srpsku zemlju s velikim zemljama Istočne, Centralne i Zapadne Europe.

Te dvije rijeke se susreću, isto kao što su pozvani na susret i razni narodi koje one povezuju. To posebno moraju ostvariti dvije kršćanske Crkve, Istočna i Zapadna, koje upravo u tim krajevima oduvijek žive zajedno. U toj metafori rijeka, možemo skoro zapaziti tragove puta kojim Bog od vas traži da kročite u ovom teškom povijesnom trenutku...

To je put jedinstva i mira koji nitko ne smije izbjegavati. Njega iziskuje sam razbor, još prije vjere.

Nije li povijest stvorila tisuće neraskidivih veza među vašim narodima? Vaši jezici, iako različiti, nisu li među sobom tako bliski da se međusobno sporazumijevate i razumijete više nego je to slučaj u ostalim dijelovima Europe?...

Bez obzira na ljudske račune, na taj hitan zadatak ti, Zagrebačka Crkvo i Crkvo u cijeloj Hrvatskoj, pozvana si jednim kategoričkim moralnim imperativom. Imperativom koji se neodoljivo pojavljuje u svakoj vjerničkoj savjesti, svaki put kada usne izgovore molitvu "Oče naš". Tim nas je riječima Krist učio kako se trebamo obraćati Bogu. "Oče", riječ slatka, ali i vrlo zahtjevna!

Ako nam je dakle Bog Otac, onda svi mi jesmo i moramo biti braća. Prije svih razlika, prije svakog pripadništva, prije svake nacionalnosti, postoji duboko temeljno jedinstvo koje ujedinjuje svako ljudsko stvorenje.

Mi kršćani, pozvani smo da to jedinstvo svjedočimo posebnom snagom i odgovornošću. Zar ne bi bila nedopustiva dvoličnost ponavljati "Oče naš", dok se gaje osjećaji srdžbe i zavisti, ili čak namjere nasilja i osvete? "Oče naš" uistinu sadrži u srži određeni nacrt društva, koje ne samo da isključuje svako nasilje, nego se u svakom svom vidu izgrađuje prema načelima bratske solidarnosti.

Radi se o društvu, shvaćenom kao jedna velika obitelj, u kojem se pojedinci i grupe, osjećaju, bez ikakve diskriminacije, poštovani i voljeni...

Vrijeme je da Zagrebačka crkva kao i cijela Crkva u Hrvatskoj, postane promicateljica međusobnog oprostjenja i pomirenja. "Tražiti oprost i sam oprostiti": tako bi mogla biti sažeta zadaća koja je pred svima, ukoliko se žele postaviti čvrste pretpostavke za postizanje istinskog i trajnog mira."

Moramo se pitati gdje smo mi danas? Gdje smo i koliko smo napredovali od te 1994.? Znamo, samo godinu dana nakon tih proročkih riječi Ivana Pavla II. velika se nevolja opet sručila na mnoge Srbe.

Ako Hrvati misle da će naći sreću u tome što Srba više neće biti gadno se varaju. Gospođa Kolinda Grabar-Kitarović je kazala, drugim riječima, da nije moglo biti sreće u planu Ante Pavelića i ustaških vlasti da protjeraju Srbe, da ih asimiliraju ili da ih ubiju, što je bio zločinački koncept tzv. NDH.

Dragi sugrađani, dragi prijatelji.

Kad je stvorena Republika Hrvatska, u Ustavu je potpisan ček za svakog hrvatskog građanina, da će neotuđiva prava na život, slobodu i traganje za srećom biti svakom zajamčena. Hrvatska je mnogim našim sugrađanima u ruke dala lažan ček, ček bez pokrića: ljudska prava nisu poštovana, bilo je neslobode, socijalna bijeda i lopovluk ukrali su nam sreću.

Mi danas ovdje na neki način obnavljamo vjeru da banka pravde nije propala. Ne želimo vjerovati da su fondovi morala ove zemlje nedovoljni. Zato smo došli unovčiti ček koji će nam dati bogatstvo slobode i sigurnost pravde.

Moramo jasno znati reći sebi ali i vlastima, da ne možemo više sebi dozvoliti luksuz da čekamo ili da uzimamo smirujuću drogu postupnosti. Došlo je vrijeme da Hrvatska i druge zemlje u regiji budu zemlje građanskih i socijalnih prava, zemlje u kojima će sa svake planine i otoka odjekivati sloboda.

Znam da vam nije lako ali znajte da u Antifašističkoj ligi imate pouzdane prijatelje i partnere koji neće dozvoliti da se nastavi igra sa žrtvama ustaškog terora niti bilo kojeg drugog terora.

Mi to dugujemo ubijenim Srbima Gline i Korduna, mi to dugujemo vama, mi to dugujemo i sebi, mi moramo ustrajati zbog dobra domovine.

Spasi, Gospodine, mene Srbina i mene Hrvata!

Autor Drago Pilsel

Ono što osjećamo u ovom trenutku, najbolje je izrečeno u himnu hvale i zahvale: “Tebe Boga hvalimo”. Taj drevni hvalospjev završava se zdušnim zazivom Bogu da spasi svoj narod: “Spasi svoj narod, Gospodine”.

To je zaziv koji se danas diže kao krik iz naših srdaca: spasi, Gospodine, svoj narod koji živi u Hrvatskoj; spasi mene Srbina i spasi mene Hrvata; spasi narode na Balkanskom poluotoku i sve one koji u bilo kojem kraju Zemlje još traže mir. Spasi, Gospodine, svoje narode! Spasi nas, Gospodine. Samo se u tebe uzdamo: “U tebe se, Gospodine, uzdam, ne daj se da se ikada postidim!”

(Govor održan u Glini na komemoraciji žrtvama ustaškog terora, 29. srpnja 2015.).

(KRAJ)